שֶׁכְּבָר הוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ ובא לצאת ידי שמים, וגם לדעת רבי טרפון אינו יוצא ידי שמים עד שישלם לכל אחד ואחד, אף שלא נשבע. ואם כן אף לגבי הולכה למדי אינו יוצא ידי שמים עד שיוליכנו אחריו, ומדוע נקטה משנתינו שרק כשנשבע חייב להוליכה אחריו למדי.

הגמרא חוזרת בה מהבנתה הראשונה שיש שייכות בין החיוב לשלם לכל החמשה, לבין החיוב להוליך את הגזילה למדי. מתרצת הגמרא: אֶלָּא אָמַר רָבָא, לעולם משנתינו כדברי הכל, ומחלוקת רבי טרפון ורבי עקיבא לגבי גוזל אחד מחמשה היא בין כשנשבע לשקר ובין כשלא נשבע לשקר, שלרבי עקיבא מעיקר הדין חייב לשלם לכל אחד מהחמשה, ולרבי טרפון מעיקר הדין מניח ביניהם ונפטר, ורק אם בא לצאת ידי שמים משלם לכולם. ואף על פי כן משנתינו מחייבת להוליך את הגזילה למדי רק כשנשבע לשקר, כיון דְּשַׁאנִי מַתְנִיתִין, דְּכֵיוָן דְּיָדַע הגולן לְמַאן גַּוְלֵיהּ – ממי הוא גזל, וְאוֹדֵי לֵיהּ – והודה לו שהוא חייב, אלא שאינו במקומו, כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר לְאַהֲדוּרֵי מָמוֹנָא לְמָרֵיהּ – כיון שהגולן מזומן להשיב את הגזילה, הֲוָה לֵיהּ כְּמַאן דְּאָמַר לֵיהּ – הרי זה כאילו אמר הנגזל לגולן 'יְהֵא לִי המעות בכפקדון בְּיָדְךָ עד שאבוא ליטלם', והרי זה כאילו כבר השיב לנגזל את הגזילה. הִלְכָךְ – לכן, אם נִשְׁבַּע הגזלן לשקר, אַף עַל גַּב דְּקָאָמַר לֵיהּ הנגזל 'יְהֵא לִי בְּיָדְךָ', מכל מקום כֵּיוָן דְּכָעֵי [–שהוא צריך] כְּפָרָה על שבועתו, לֹא סַגִּי – לא די לו בכך, ואינו מתכפר עַד דְּמָטֵי לִידֵיהּ – שתבוא הגזילה לידי הנגזל, הָא – אבל אם לֹא אִישְׁתַּבַּע לשקר, הֲוֵי נַבֵּיהּ – הרי זה אצלו פִּקָּדוֹן, עַד דְּאָתֵי וְשָׁקִיל לֵיהּ – עד שיבוא הנגזל ויטלנו, ואינו חייב להוליכה אחריו למדי אף בכדי לצאת ידי שמים. מה שאין כן בגזל מאחד מחמשה, כיון שאינו יודע ממי גזל ואינו עומד להשיב את הגזילה, אין היא כפקדון בידו, ובזה נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא האם חייב לשלם לכל אחד ואחד מעיקר הדין או רק כדי לצאת ידי שמים:

שנינו במשנה: הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו אפילו למדי, לֹא יִתֵּן לֹא לְבָנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ:

הגמרא מברר את דינו של המפקיד מעות אצל חבירו, ושלח שליח שיקח את המעות מיד השומר ויביאם לו, האם נפטר השומר מאחריות במסירת המעות ליד השליח, ולפי זה תבואר משנתינו. אִיתְּמַר בבית המדרש, שָׁלִיחַ, שֶׁעָשָׂאוֹ – מינהו המשלח בִּפְנֵי עֵדִים להביא לו מעות מיד חבירו, שהם אצלו בפקדון או בהלואה, רַב חִסְדָּא אָמַר, הֲוֵי שָׁלִיחַ – דינו כשליח של בעל המעות, וכשקיבל את המעות מהשומר הרי זה כאילו הגיעו ליד בעליהם, ונפטר השומר מאחריותם אם נאנסו בדרך. וְרַבָּה אָמַר, לֹא הֲוֵי שָׁלִיחַ של בעל המעות, אלא המעות עדיין באחריות השומר עד שיגיעו ליד הבעלים. מבארת הגמרא את טעמיהם: רַב חִסְדָּא אָמַר, הֲוֵי שָׁלִיחַ, מפני שזו היא כוונת המשלח, דְּלָהְכִי טָרְחֵי וְאָקְמֵיהּ בְּעֵדִים – לצורך כך טרח ומינה את השליח בפני עדים, כדי דְּלֵיקוּ בְּרִשׁוּתֵיהּ – שיעמדו המעות ברשותו מיד כשיקבלם השליח, ויפטר השומר מאחריותם. וְרַבָּה אָמַר, לֹא הֲוֵי שָׁלִיחַ, כיון דְּהָכִי קָאָמַר – כך כוונת המשלח לומר לשומר, שליח זה אֵינִישׁ מְהֵימְנָא הוּא – אדם נאמן הוא, אִי סָמְכַתְּ סָמוֹךְ – אם רצונך בכך יכול אתה לסמוך עליו, אִי בָּעֵית לְשַׁדּוּרֵיהּ בִּידֵיהּ שָׁדַר בִּידֵיהּ – אם רצונך לשלוח לי את מעותי על ידו, יכול אתה לשולחם כשלוחך, אך אין אני ממנהו כשלוחי, וממילא אינו נפטר מאחריות במסירתם לשליח זה.

מקשה הגמרא על דברי רב חסדא: תָּנַן במשנה (ב"מ צח:), הַשּׂוֹאֵל – אדם שביקש לשאול מחבירו אֶת הַפָּרָה, וְהמשאיל שִׁילְּחָהּ אליו בְּיַד בְּנוֹ, בְּיַד עַבְדּוֹ או בְּיַד שְׁלוּחוֹ של המשאיל, אוֹ ששילחה המשאיל בְּיַד בְּנוֹ, בְּיַד עַבְדּוֹ או בְּיַד שְׁלוּחוֹ שֶׁל הַשּׁוֹאֵל, וּמֵתָה בדרך, פָּטוּר, כיון שעדיין לא באה לרשותו ואין דינו כשואל. מברר הגמרא, הֵאי 'שְׁלוּחוֹ' של שואל' הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּלֹא עֲשָׂה אותו השואל שליח בִּפְנֵי עֵדִים, מְנָא יַדְעִינַן, שהוא שלוחו של הנגזל, שהמשנה מכנה אותו כ'שלוחו', אֶלָּא לַאו מדובר באופן דַּעֲשָׂאוֹ שליח בִּפְנֵי עֵדִים, ומכל מקום אינו יכול לתת לו את הגזילה, וקשה על רב חיסדא הסובר ששליח שהתמנה בעדים הוי שליח. מתרצת הגמרא: תִּרְגְּמָהּ – פירש רַב חִסְדָּא את משנתינו והעמידה בְּשִׁכְּרוֹ וּלְקִיטוֹ של הנגזל, שלא התמנו בפירוש לשליחות זו, ולכן אין הגזלן יכול לתת להם את הגזילה ולהפטר.

מקשה הגמרא על תירוצו של רב חסדא: לדבריך משנתינו עוסקת בשכירו ולקיטו, אֲבָל אם נתן את הגזילה ליד שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ הנגזל בְּעֵדִים, מַאי – מה יהיה הדין, האם הָכִי נַמִּי דְּהָוֵי שָׁלִיחַ של הנגזל ויפטר הגזלן בנתינה לידו, אם כן קשה, אַדְּתָנֵי – עד ששנה התנא בסיפא אֲבָל נוֹתֵן הוּא את הגזילה לְשָׁלִיחַ בֵּית דִּין' ונפטר, לְפָלוֹג וְלֵיתְנֵי בְּדִידֵיהּ – היה לתנא לחלק בדין 'שלוחו של הנגזל' עצמו, ולומר שרק נתינה לידי שכירו ולקיטו אינה פוטרתו, אך שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בְּעֵדִים, הָכִי נַמִּי דְּהָוֵי שָׁלִיחַ, ויכול לתת לידו ולהפטר. מתרצת הגמרא: אָמְרֵי, הטעם שלא נקט התנא אופן של מינוי שליח בעדים, משום דהלכתה זו לֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – אינה פסוקה לו ואינו יכול לשנותה בקצרה [כמו שיבואר להלן], שהרי לגבי שָׁלִיחַ בֵּית דִּין, לֹא שָׁנָא – אין חילוק אם עָשָׂאוֹ הנגזל, וְלֹא שָׁנָא אם עָשָׂאוֹ הַגַּזְלָן, הֲוֵי שָׁלִיחַ ויכול הגזלן לתת לו את הגזילה, וּפְסִיקָא לֵיהּ – הלכה זו פסוקה לו, ויכול לשנותה בדרך קצרה. אך שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בְּעֵדִים, דְּכִי – שרק אם עָשָׂאוֹ הנגזל הוּא דְּהָוֵי שָׁלִיחַ, ונפטר הגזלן במסירה לידו, אבל אם עָשָׂאוֹ הַגַּזְלָן לֹא הֲוֵי שָׁלִיחַ הפוטרו, לֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – אין הלכה זו פסוקה לו, ולכן לא שנה התנא את הדין של שליח שעשאו בעדים אלא את הדין של שליח בית דין. מוסיפה הגמרא ומבארת: וּלְאַפּוֹקֵי מַהֲאי תַּנָּא – משנתינו שהעמדנוה ששליח בית דין מועיל אף אם עשאו הגזלן, באה להוציא ולחלוק על תנא אחר ששנה בברייתא לא כך, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ נִגְזָל וְלֹא עָשָׂאוֹ גַּזְלָן, אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ גַּזְלָן וְשָׁלַח הָלָה – הנגזל, שליח אחר, וְנָטַל שליח הנגזל אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ של שליח הגזלן, פָּטוּר הגזלן, ומבואר בזה שאין הגזלן יכול לעשות שליח בית דין ולהפטר, אלא רק כשבאה הגזילה ליד שליח הנגזל נפטר בכך, ולא כמו שהעמדנו את משנתינו ששליח בית דין פוטר אף כשעשאו הגזלן.

מביאה הגמרא דעת אמוראים נוספים בדין שליח שעשאו בעדים: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ – אמרו שניהם, שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בעל הממון בִּפְנֵי עֵדִים, הֲוֵי שָׁלִיחַ, ומשהגיע הממון ליד השליח הרי הוא באחריותו. וְאִם תֹּאמַר – ואם תקשה על דין זה מִמַּשְׁנָתֵנוּ ששנינו שלא יתן הגזלן את הגזילה לבנו או שלוחו של הנגזל, ומשמע שידוע על פי עדים שהוא שלוחו, יש לומר שמשנתינו אינה עוסקת בשליח שמינהו בעדים, אלא בְּמַמְצִיא לוֹ שָׁלִיחַ, דְּאָמַר לֵיהּ הנגזל לשליח, אִית לִי זוּזֵי גַּבֵּי פְּלָנְיָא – יש לי מעות אצל אדם פלוני וְלֹא קָא מְשַׁדַּר לְהוּ – ואינו שולחם אלי, אִיתְחֵזִי לֵיהּ – התראה לפניו ושאל אותו אם רצונו לשלוח עמך עבורי דבר, דְּלָמָא רצונו לשולחם, אלא דְּאִינִישׁ הוּא דְּלֹא מַשְׁכַּח לְשַׁדּוּרֵי לֵיהּ – אינו מוצא אדם לשלוח אותם עימו. ובין שלא מינהו שיהא שלוחו, אין הגזלן נפטר בנתינת המעות לידי אותו השליח. ובעוד דרך יש ליישב את משנתינו: אִי נַמִּי, כְּדְרַב חִסְדָּא, שמשנתינו עוסקת בְּשִׁכְּרוֹ וּלְקִיטוֹ של הנגזל, שבין שלא מינם הנגזל לשליחות זו, אין הגזלן נפטר במסירה לידם.

הגמרא מביאה דין נוסף בדיני שליחת מעות על ידי שליח: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, הסובר ששליח שעשאו בעדים הוי שליח. מתרצת הגמרא: יש לבאר את המשנה כְּדַאֲמַר רַב חִסְדָּא להלן בביאור משנתינו, שמדובר בְּשָׁכִירוֹ – אדם ששכרו לעבוד עימו, וּלְקִיטוֹ – או ששכרו ללקוט את תבואתו, וְהָכָא נַמִּי יש לבאר ש'שלוחו של שואל' היינו בְּשָׁכִירוֹ וּלְקִיטוֹ, ולא בשליח שמינהו בפירוש לשליחות זו.

ממשיכה הגמרא ומקשה על רב חיסדא: תָּנַן במשנתינו (קג.), לֹא יִתֵּן הגזלן את הגזילה לֹא לְבָנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ של הנגזל. מברר הגמרא, הֵאי 'שְׁלוּחוֹ' של הנגזל' הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּלֹא עֲשָׂאוֹ בִּפְנֵי עֵדִים, מְנָא יַדְעִינַן, שהוא שלוחו של הנגזל, שהמשנה מכנה אותו כ'שלוחו', אֶלָּא לַאו מדובר באופן דַּעֲשָׂאוֹ שליח בִּפְנֵי עֵדִים, ומכל מקום אינו יכול לתת לו את הגזילה, וקשה על רב חיסדא הסובר ששליח שהתמנה בעדים הוי שליח. מתרצת הגמרא: תִּרְגְּמָהּ – פירש רַב חִסְדָּא את משנתינו והעמידה בְּשִׁכְּרוֹ וּלְקִיטוֹ של הנגזל, שלא התמנו בפירוש לשליחות זו, ולכן אין הגזלן יכול לתת להם את הגזילה ולהפטר.

מקשה הגמרא על תירוצו של רב חסדא: לדבריך משנתינו עוסקת בשכירו ולקיטו, אֲבָל אם נתן את הגזילה ליד שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ הנגזל בְּעֵדִים, מַאי – מה יהיה הדין, האם הָכִי נַמִּי דְּהָוֵי שָׁלִיחַ של הנגזל ויפטר הגזלן בנתינה לידו, אם כן קשה, אַדְּתָנֵי – עד ששנה התנא בסיפא אֲבָל נוֹתֵן הוּא את הגזילה לְשָׁלִיחַ בֵּית דִּין' ונפטר, לְפָלוֹג וְלֵיתְנֵי בְּדִידֵיהּ – היה לתנא לחלק בדין 'שלוחו של הנגזל' עצמו, ולומר שרק נתינה לידי שכירו ולקיטו אינה פוטרתו, אך שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בְּעֵדִים, הָכִי נַמִּי דְּהָוֵי שָׁלִיחַ, ויכול לתת לידו ולהפטר. מתרצת הגמרא: אָמְרֵי, הטעם שלא נקט התנא אופן של מינוי שליח בעדים, משום דהלכתה זו לֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – אינה פסוקה לו ואינו יכול לשנותה בקצרה [כמו שיבואר להלן], שהרי לגבי שָׁלִיחַ בֵּית דִּין, לֹא שָׁנָא – אין חילוק אם עָשָׂאוֹ הנגזל, וְלֹא שָׁנָא אם עָשָׂאוֹ הַגַּזְלָן, הֲוֵי שָׁלִיחַ ויכול הגזלן לתת לו את הגזילה, וּפְסִיקָא לֵיהּ – הלכה זו פסוקה לו, ויכול לשנותה בדרך קצרה. אך שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בְּעֵדִים, דְּכִי – שרק אם עָשָׂאוֹ הנגזל הוּא דְּהָוֵי שָׁלִיחַ, ונפטר הגזלן במסירה לידו, אבל אם עָשָׂאוֹ הַגַּזְלָן לֹא הֲוֵי שָׁלִיחַ הפוטרו, לֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – אין הלכה זו פסוקה לו, ולכן לא שנה התנא את הדין של שליח שעשאו בעדים אלא את הדין של שליח בית דין. מוסיפה הגמרא ומבארת: וּלְאַפּוֹקֵי מַהֲאי תַּנָּא – משנתינו שהעמדנוה ששליח בית דין מועיל אף אם עשאו הגזלן, באה להוציא ולחלוק על תנא אחר ששנה בברייתא לא כך, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, שָׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ נִגְזָל וְלֹא עָשָׂאוֹ גַּזְלָן, אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ גַּזְלָן וְשָׁלַח הָלָה – הנגזל, שליח אחר, וְנָטַל שליח הנגזל אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ של שליח הגזלן, פָּטוּר הגזלן, ומבואר בזה שאין הגזלן יכול לעשות שליח בית דין ולהפטר, אלא רק כשבאה הגזילה ליד שליח הנגזל נפטר בכך, ולא כמו שהעמדנו את משנתינו ששליח בית דין פוטר אף כשעשאו הגזלן.

מביאה הגמרא דעת אמוראים נוספים בדין שליח שעשאו בעדים: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ – אמרו שניהם, שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂאוֹ בעל הממון בִּפְנֵי עֵדִים, הֲוֵי שָׁלִיחַ, ומשהגיע הממון ליד השליח הרי הוא באחריותו. וְאִם תֹּאמַר – ואם תקשה על דין זה מִמַּשְׁנָתֵנוּ ששנינו שלא יתן הגזלן את הגזילה לבנו או שלוחו של הנגזל, ומשמע שידוע על פי עדים שהוא שלוחו, יש לומר שמשנתינו אינה עוסקת בשליח שמינהו בעדים, אלא בְּמַמְצִיא לוֹ שָׁלִיחַ, דְּאָמַר לֵיהּ הנגזל לשליח, אִית לִי זוּזֵי גַּבֵּי פְּלָנְיָא – יש לי מעות אצל אדם פלוני וְלֹא קָא מְשַׁדַּר לְהוּ – ואינו שולחם אלי, אִיתְחֵזִי לֵיהּ – התראה לפניו ושאל אותו אם רצונו לשלוח עמך עבורי דבר, דְּלָמָא רצונו לשולחם, אלא דְּאִינִישׁ הוּא דְּלֹא מַשְׁכַּח לְשַׁדּוּרֵי לֵיהּ – אינו מוצא אדם לשלוח אותם עימו. ובין שלא מינהו שיהא שלוחו, אין הגזלן נפטר בנתינת המעות לידי אותו השליח. ובעוד דרך יש ליישב את משנתינו: אִי נַמִּי, כְּדְרַב חִסְדָּא, שמשנתינו עוסקת בְּשִׁכְּרוֹ וּלְקִיטוֹ של הנגזל, שבין שלא מינם הנגזל לשליחות זו, אין הגזלן נפטר במסירה לידם.

הגמרא מביאה דין נוסף בדיני שליחת מעות על ידי שליח: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל,

אֵין מְשַׁלְּחִין – אין שומר צריך לשלוח מָעוֹת שהופקדו בידו, בִּ'דְיוֹקָנִי' – ביד שליח המביא סימן או חתימה מהמפקיד כראיה שהוא שלחו, וַאֲפִילּוּ אם עֵדִים חֲתוּמִים עָלֶיהָ – על הדיוקני, כעדות שאכן זו דיוקני של המפקיד [אך אינם מעידים על השליחות עצמה], וכיון שאף אם ישלחם ישארו באחריותו עד שיגיעו ליד המפקיד, אינו חייב לשולחם. והטעם שהם נשארים באחריותו, כיון שמכך שלא מינהו המפקיד כשליח בפני עדים אלא רק מסר בידו סימן מוכח שלא התכוין שיהיה שלוחו, אלא רק שימציא את עצמו לפני השומר, שאם ירצה יוכל לשלוח את המעות על ידו, אך ישארו באחריות השומר עד שיגיעו לידו. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אִם עֵדִים חֲתוּמִים עָלֶיהָ, מְשַׁלְּחִין – צריך השומר לשולחם, כיון שבנתינתם לשליח הוא נפטר מאחריותו, והטעם לכך, שמכך שטרח המפקיד והחתים עדים על הדיוקני מוכח שכוונתו למנותו כשלוחו.

הגמרא מבררת באיזה אופן משלחים מעות ביד שליח ללא חשש. שואלת הגמרא: אָמְרֵי, לִשְׁמוּאֵל שאין השומר צריך לשלוח את המעות אפילו אם עדים חתומים על הדיוקני, מַאי תַּקַּנְתָּא – מה תקנתו של המפקיד הרוצה שיתן השומר את מעותיו לשלוחו. משיבה הגמרא על פי מעשה שהיה: כִּי הָא – כמו מעשה שהיה, דְּרַבִּי אַבָּא הָוֵי מַסִּיק זוּזֵי – היה נושה מעות בִּדְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, כלומר, רב יוסף היה חייב מעות לרבי אבא, אָמַר לֵיהּ רבי אבא לְרַב סַפְרָא שהיה עתיד לעבור במקומו של רב יוסף, בַּהֲדֵי דְּאָתִית, אַיְיתִינְהוּ נִיהֲלִי – יחד עם בואך לכאן, הבא לי את המעות מרב יוסף. כִּי אָזַל רב ספרא לְהָתָם, אָמַר לֵיהּ רָבָא בְּרֵיהּ דרב יוסף, מִי – האם כָּתַב לָךְ רבי אבא בשטר 'הִתְקַבַּלְתִּי מעותי בקבלתו של רב ספרא', כלומר שקבלת המעות על ידך תחשב כאילו קיבלם רבי אבא, ויפטר רב יוסף מיד. אָמַר לֵיהּ, לֹא. אמר לו רבא, אִי הָכִי, אין רב יוסף צריך לתת לך, כיון שאם יאנסו המעות בדרכך תהיה אחריותם עליו ויפסיד, אלא זִיל בְּרֵישָׁא – לך תחילה לרבי אבא וְיִכְתּוֹב לָךְ 'הִתְקַבַּלְתִּי', ותוכל לגבותם מרב יוסף. לְסוֹף, אָמַר לֵיהּ רבא, אִי כָּתַב לָךְ נַמִּי – גם אם יכתוב לך רבי אבא 'הִתְקַבַּלְתִּי', לַאו כְּלוּם הוּא, והטעם לכך, דִּלְמָא אַדְּאָתִית – שמא עד שתבוא לכאן, שָׁכִיב רַבִּי אַבָּא – ימות רבי אבא, שכבר היה זקן, וְנָפְלוּ זוּזֵי קַמֵּי יַתְמֵי – ויפלו המעות בירושה לפני יתומיו, וְנמצא ש'הִתְקַבַּלְתִּי' דְּכתב רַבִּי אַבָּא, לַאו כְּלוּם הוּא, שהרי כשמת בטלה שליחותו, ואם יאנסו המעות בדרך יתחייב רב יוסף לשלם שוב ליורשי רבי אבא. אָמַר לֵיהּ רב ספרא, וְאֶלָּא מַאי תַּקַּנְתָּא – מה תקנתו של רבי אבא, שיוכל לגבות את חובו על ידי. השיב לו רבא, זִיל נַקְנִינְהוּ לָךְ אַגַּב אַרְעָא – לך לרבי אבא ויקנה לך את המעות שביד רב יוסף בקנין 'אגב קרקע', וְאחר כך תָּא אַתְּ – תבוא אתה, כְּתוֹב לָן 'הִתְקַבַּלְתִּי' – קיבלתי את המעות, וניתנם לך. וכיון שבאופן זה המעות קנויות לרב חיסדא, הרי כשיפרע לו רב יוסף יפטר מחובו אף אם בינתיים מת רבי אבא.

מביאה הגמרא מעשה בנידון דומה: כִּי הָא, דְּרַב פָּפָא הֲוָה מַסִּיק – היה נושה תְּרֵיסַר אַלְפֵי זוּזֵי – שנים עשר אלף זוז, בבני אדם שגרו במקום הנקרא 'בֵּי חוֹזָאֵי', אַקְנִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ – הקנה אותם רב פפא לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא, אַגַּב אַסֵּיפָא דְּבֵיתֵיהּ – אגב קרקע שבסוף ביתו, וכך גבאם רב שמואל עבורו. כִּי אָתָא – כשבא רב שמואל, שמח רב פפא שהביא לו את מעותיו, וְנָפַק לְאַפֵּיהּ – יצא לקבל את פניו עַד מקום הנקרא 'תָּוָאךְ':

שנינו במשנה: נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְכוּ' ולא נתן לו את החומש, וכו' אינו צריך לילך אחריו:

הגמרא מבררת את גדרו של חיוב 'חומש'. מדייקת הגמרא: מהאמור במשנה שאין הגזלן חייב להוליך את החומש למדי, אַלְמָא – מוכח שתשלום חוֹמֶשׁ 'מָמוֹנָא' הוּא ולא 'כפרה', שהרי אם החומש בא לכפרה, היה פשוט שאינו מעכב את הבאת האשם, ולא היתה המשנה צריכה להשמיענו זאת. וְיש ללמוד מכאן, שאִם מָיֵית – אם ימות הגזלן קודם שישלם חומש, מְשַׁלְּמֵי לֵיהּ יוֹרְשִׁין – ישלמו זאת יורשיו, אך אם היה זה כפרה היו היורשים פטורים, שאין כפרה למתים. מוכיחה זאת הגמרא: וּתְנַן נַמִּי במשנתינו, נָתַן הגזלן אֶת הַקֶּרֶן, וְנִשְׁבַּע לשקר עַל הַחוֹמֶשׁ, הֲרֵי דינו כגזלן על החומש, ומוֹסִיף חוֹמֶשׁ אחר עַל החוֹמֶשׁ שנשבע עליו, אַלְמָא, חוּמְשָׁא 'מָמוֹנָא' הוּא, שהרי חומש בא רק על כפירת חיוב ממון, ולא על כפירת חיוב כפרה. מוכיחה זאת הגמרא גם מברייתא: וְתַנְיָא נַמִּי הָכִי בברייתא, הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵירוֹ, וְנִשְׁבַּע לוֹ לשקר שלא גזלו, וּמֵת הגזלן, היוֹרְשִׁין מְשַׁלְּמִים קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ, והיינו כיון שהחומש הוא חיוב ממוני, וּפְטוּרִין מִן הָאָשָׁם, כיון שהוא בא לכפרה, ואין כפרה למתים.

הגמרא מבררת את חיוב החומש של היורשים. מקשה הגמרא: וְכי היוֹרְשִׁין בְּנֵי שַׁלּוּמֵי חוּמְשָׁא דַּאֲבוּהוֹן הָווּ – חייבים לשלם את חיוב החומש של אביהם (אלמא חומש ממונא הוא ובעי שלומי יורשין), וּרְמִינְהוּ – קשה על כך ממה ששנינו בברייתא, לגבי הדין שאין היורש משלם חומש על גזל אביו, עֲדַיִין אֲנִי אוֹמֵר – יכול לומר, אֵימָתַי אֵינוֹ מְשַׁלֵּם חוֹמֶשׁ עַל גֶּזֶל אָבִיו, בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע לשקר לֹא הוּא וְלֹא אָבִיו, או שהוא נשבע וְלֹא אָבִיו, או אָבִיו וְלֹא הוּא, אבל אם גם הוּא וְגם אָבִיו נשבעו לשקר, מִנַּיִן שאין הבן חייב חומש, תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא ה כג) לענין חיוב חומש 'וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל וְאֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק', וְהרי הוּא – הבן לֹא גָּזַל וְלֹא עָשַׁק, ואין לחייבו חומש. והיינו שלא כמו שהוכיחה הגמרא מהמבואר בברייתא הקודמת וממשמעות משנתינו, שהיורשים חייבים בחומש.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן – בברייתא הראשונה מדובר באופן שֶׁכבר הוֹדָה האב שנשבע לשקר, וכיון שהתחייב חומש, אף בניו חייבים בו, וכָּאן – בברייתא השניה, מדובר שֶׁלֹּא הוֹדָה האב ולא התחייב חומש, והתחדש בברייתא שאף היורשים פטורים. וסברה עתה הגמרא שאף הבן לא הודה שאביו נשבע לשקר.

מקשה הגמרא: אִי לֹא הוֹדָה האב ולא הבן, אם כן קֶרֶן נַמִּי לֹא מְשַׁלֵּם הבן, שהרי לא ידוע לנו כלל שאביו גזל. וְכִי תֵּימָא, הָכִי נַמִּי – אכן כוונת הברייתא דְּלֹא מְשַׁלֵּם הבן את הקרן, וְהָא מִדְּקָא מְהַדַּר אַחוֹמֶשׁ – והרי מכך שהתנא מחזר אחרי פסוק הפוטר את הבן מחומש, לְמֵימְרָא – ניתן ללמוד מכך דְּקֶרֶן מְשַׁלֵּם הבן. מוסיפה הגמרא להוכיח שהבן משלם את הקרן: וְעוֹד תַּנְיָא בהמשך ברייתא זו, וַעֲדַיִין אֲנִי אוֹמֵר, אֵימָתַי הוּא מְשַׁלֵּם קֶרֶן עַל גֶּזֶל אָבִיו, בִּזְמַן שֶׁנִּשְׁבַּע גם הוּא וְגם אָבִיו, אך אם נשבע אָבִיו וְלֹא הוּא, או הוּא וְלֹא אָבִיו, או לֹא הוּא וְלֹא אָבִיו, מִנַּיִן שהבן משלם קרן, תַּלְמוּד לוֹמַר בפסוק (שם) כל אלו המקרים, גְּזֵילָה, וְעוֹשֶׁק, אֲבֵידָה, וּפִקָּדוֹן, 'יֵשׁ תַּלְמוּד'. מבארת הגמרא את הלשון 'יש תלמוד', וְיָתִיב [–וישב] רַב הוּנָא, וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא – ברייתא זו, אָמַר לֵיהּ רַבָּה בְּרֵיהּ [–בנו], האם 'יֵשׁ תַּלְמוּד' קָאָמַר מַר, כלומר שהלימוד הוא מייתור הלשון, שכתבה התורה את כל האופנים האלו כדי ללמד שהיורש חייב לשלם קרן על גזל אביו, אוֹ 'יִשְׁתַּלְּמוּ' קָאָמַר מַר, והיינו שמסברא חייב הבן לשלם את הקרן. אָמַר לֵיהּ רב הונא, 'יֵשׁ תַּלְמוּד' קָאֲמִינָא, וּמֵרִיבּוּיָא דִּקְרָאֵי אָמְרֵי – ומריבוי הפסוק אמרתי שלומדים דין זה. ועל כל פנים מוכח מהברייתא שבן הגזלן משלם קרן, והתמעט רק מחיוב חומש, ובודאי מדובר כשהודה אחד מהם ולכן התחייב הבן קרן, וחוזרת קושיית הגמרא כיצד אמר רב נחמן שמדובר כשלא הודה.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא מַאי 'לֹא הוֹדָה' שאמר רב נחמן בביאור הברייתא, שלֹא הוֹדָה אָבִיו – הגזלן עצמו, וְהוֹדָה בְּנוֹ, ולכן חייב הבן בקרן, אך פטרתו התורה מחומש. מקשה הגמרא: אם הודה הבן, מדוע אמרה הברייתא שאם נשבעו שניהם פטור הבן מחומש, וְהרי אף שאינו חייב על שבועת אביו, מכל מקום נְחַיֵּב בְּנוֹ חוֹמֶשׁ אַשְּׁבוּעָה דִּידֵיהּ – על שבועת עצמו. מתרצת הגמרא: אָמְרֵי, הברייתא עוסקת בְּשֶׁאֵין הַגְּזֵילָה קַיֶּימֶת בעולם כשמת האב, ובאופן כזה מבואר להלן (קיא:) שהבן פטור מלשלם את גזל אביו, וכיון שאף ללא שבועתו היה הבן פטור מהקרן, אף שנשבע אינו חייב בחומש, כיון שחיוב חומש הוא רק על שבועה שפטרה מקרן, ולא

המשך בעמוד ע

בכל שבועת שקר. מקשה הגמרא: **אִי** מדובר **בְּאופן שֶׁאֵין** הַ**גְּזֵילָה קַיֶּימֶת** כשמת הגזלן, **אם כן אֲפִילּוּ כֶּרֶן נַמִּי לֹא מְשַׁלֵּם** הבן, כמבואר במשנה (שם), ואילו משמעות הברייתא שמשלם קרן. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא** – לא הוצרך התנא בברייתא לומר את דינו אלא באופן **דְּאִיכָּא 'אַחֲרִיוּת נְכָסִים'**, כלומר שהורישׁ הגזלן קרקעות, ואף שבשעת מיתת האב לא היתה הגזילה קיימת, חייב הבן לשלמה, כמבואר במשנה (שם). מקשה הגמרא: **וְכִי אִיכָּא**

'אַחֲרִיוּת נְכָסִים', מַאי חֲזֵי – מה בכך, והרי חיוב הקרן של הגזלן **'מְלָוֶה עַל פֶּה' הִיא** – חוב שאינו כתוב בשטר, **וּמְלָוֶה עַל פֶּה אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיְּורְשִׁין** של הלוה, אם מת קודם שפרע, **וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת** של הלוה, ואם כן אין היורש חייב אפילו את הקרן, ואילו בברייתא מבואר שמשלם את הקרן. מתרצת הגמרא, **אָמְרֵי**, שהברייתא עוסקת